

QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG HƯỚNG NGHIỆP CHO HỌC SINH LỚP 9 TRONG CÁC TRƯỜNG TRUNG HỌC CƠ SỞ ĐÁP ỨNG YÊU CẦU CỦA CHƯƠNG TRÌNH GDPT 2018

Dương Văn Hùng
Trường Đại học sư phạm Hà Nội 2

Tóm tắt: Bài viết tập trung nghiên cứu quản lý hoạt động hướng nghiệp (HDHN) cho học sinh lớp 9 trong các trường THCS nhằm đáp ứng yêu cầu phân luồng giáo dục và phát triển nguồn nhân lực trong bối cảnh đổi mới giáo dục hiện nay. Nội dung bài viết làm rõ khái niệm, vai trò của quản lý HDHN, các yếu tố ảnh hưởng đến công tác quản lý, đồng thời phân tích chức năng quản lý gồm: lập kế hoạch, tổ chức, chỉ đạo và kiểm tra, đánh giá. Trên cơ sở đó, bài viết đề xuất ba biện pháp trọng tâm: nâng cao nhận thức của cán bộ quản lý, giáo viên và phụ huynh về HDHN; xây dựng đội ngũ giáo viên có năng lực, tâm huyết; tăng cường đầu tư cơ sở vật chất và mở rộng hợp tác với các doanh nghiệp, trung tâm đào tạo nghề. Những giải pháp này góp phần nâng cao hiệu quả quản lý, giúp học sinh lựa chọn nghề nghiệp phù hợp với năng lực bản thân và nhu cầu xã hội, qua đó đáp ứng mục tiêu giáo dục toàn diện và phát triển nguồn nhân lực địa phương.

Từ khóa: Quản lý hoạt động hướng nghiệp; học sinh lớp 9; trường THCS; phân luồng giáo dục; phát triển nguồn nhân lực; giáo dục nghề nghiệp; đổi mới giáo dục.

MANAGEMENT OF CAREER ORIENTATION ACTIVITIES FOR 9TH GRADE STUDENTS IN LOWER SECONDARY SCHOOLS TO MEET THE REQUIREMENTS OF THE 2018 GENERAL EDUCATION PROGRAM

Duong Van Hung
Ha Noi Pedagogical University 2

Abstract: This article focuses on the management of career orientation activities (COA) for 9th grade students in lower secondary schools to meet the requirements of educational streaming and human resource development in the context of educational reform. The study clarifies the concept and role of COA management, identifies influencing factors, and analyzes key management functions: planning, organizing, directing, and monitoring and evaluation. Based on these findings, the article proposes three core solutions: enhancing awareness of administrators, teachers, and parents about COA; building a competent and dedicated teaching staff; and strengthening investment in facilities while expanding cooperation with businesses and vocational training centers. These solutions aim to improve management effectiveness, support students in choosing careers aligned with their abilities and societal needs, thereby contributing to comprehensive education goals and local human resource development.

Keywords: Management of career orientation activities; 9th grade students; lower secondary schools; educational streaming; human resource development; vocational education; educational innovation.

Nhận bài: 10/05/2025

Phản biện: 10/06/2025

Duyệt đăng: 13/06/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong xu hướng đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục theo Chương trình GDPT 2018, hoạt động “Hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp” tại bậc THCS (lớp 9) được coi là giải pháp mấu chốt nhằm trang bị cho học sinh năng lực tự nhận thức, định hướng nghề nghiệp phù hợp năng lực bản thân và nhu cầu xã hội (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2018; Dien Bien Province, 2018). Đây cũng là cơ sở để học sinh bước vào giai đoạn phân luồng sau THCS một cách chủ động và tự tin.

Theo Dien Bien Province (2018), “Hoạt động trải nghiệm và hướng nghiệp là hoạt động giáo dục do nhà giáo dục định hướng, thiết kế và hướng dẫn thực hiện... góp phần phát huy tiềm năng sáng tạo và khả năng thích ứng với nghề nghiệp tương lai” (tr. 453). Tương tự, tổng quan từ vn document.net (2025) nhấn mạnh: “Hoạt động trải nghiệm và hướng nghiệp trong giáo dục phổ thông 2018...

được xác định là một phần quan trọng... nhằm phát triển toàn diện nhân cách học sinh” (vn document.net, 2025, mục 1.1).

Tuy nhiên, nghiên cứu về quản lý hoạt động này tại trường THCS còn rất hạn chế. Lê Kim Anh (2021) chỉ ra rằng “quản lý hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp của Hiệu trưởng cho học sinh THCS theo tiếp cận năng lực còn chưa nhiều”, theo đó, cần xây dựng chiến lược, tổ chức nguồn nhân lực, chỉ đạo, kiểm tra một cách bài bản. Tại Hoài Đức (Hà Nội), một nghiên cứu thạc sĩ (2025) cho thấy quản lý theo tiếp cận tham gia vẫn chưa phát huy hiệu quả, từ đó đề xuất giải pháp nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện.

Bài viết tập trung phân tích thực trạng tổ chức và quản lý hoạt động hướng nghiệp cho học sinh lớp 9 tại các trường THCS, đồng thời đề xuất một số giải pháp thiết thực nhằm nâng cao hiệu quả,

đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục theo GDPT 2018.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Khái niệm hướng nghiệp

Hướng nghiệp được hiểu là quá trình cung cấp thông tin, tư vấn giúp người học nhận thức về bản thân, thị trường lao động và đưa ra quyết định nghề nghiệp phù hợp (UNESCO, 2002). Theo Từ điển Giáo dục học (1998), đây là hệ thống các biện pháp giúp học sinh làm quen, tìm hiểu nghề, lựa chọn nghề phù hợp với năng lực, sở thích và nhu cầu xã hội. Ở góc độ vĩ mô, hướng nghiệp là hoạt động phối hợp của Nhà nước và các cơ quan xã hội nhằm hỗ trợ công dân xác định vị trí nghề nghiệp của mình (Platonov, 1984). Trong trường phổ thông, hướng nghiệp là nhiệm vụ của tập thể sư phạm nhằm giúp học sinh chọn nghề phù hợp trên cơ sở phân tích năng lực, hứng thú cá nhân và nhu cầu nhân lực xã hội (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2020).

2.2. Khái niệm hoạt động hướng nghiệp

Hoạt động hướng nghiệp là quá trình hỗ trợ học sinh, sinh viên nhận thức về bản thân, tìm hiểu thị trường lao động và lựa chọn nghề nghiệp phù hợp với năng lực, sở thích và điều kiện xã hội. Theo Trần Thị Bích (2019), đây không chỉ là việc cung cấp thông tin về nghề nghiệp mà còn giúp học sinh phát triển kỹ năng tự đánh giá, từ đó đưa ra quyết định nghề nghiệp chính xác. Nguyễn Thị Lan (2021) nhấn mạnh hoạt động này còn góp phần rèn luyện kỹ năng mềm như giao tiếp, làm việc nhóm và giải quyết vấn đề – những yếu tố cần thiết trong môi trường làm việc hiện đại. Ngoài ra, Phạm Minh Tuấn (2020) cho rằng việc kết hợp với doanh nghiệp, tổ chức nghề nghiệp giúp học sinh tiếp cận thực tế, phát triển khả năng tư duy phản biện và làm việc dưới áp lực.

2.3. Khái niệm quản lý hoạt động hướng nghiệp

Quản lý hoạt động hướng nghiệp (QLHĐHN) là quá trình tác động có mục đích, có kế hoạch và có hệ thống của chủ thể quản lý nhằm tổ chức, điều phối, kiểm tra và đánh giá toàn bộ quá trình giáo dục hướng nghiệp (GDHN) trong nhà trường. Mục tiêu là đảm bảo các hoạt động GDHN diễn ra hiệu quả, giúp học sinh nhận thức rõ năng lực, sở thích, thị trường lao động và đưa ra lựa chọn nghề nghiệp phù hợp (P.V. Khudomiky, 1982).

QLHĐHN trong các trường THCS bao gồm việc xây dựng kế hoạch, tổ chức bộ máy, chỉ đạo thực hiện, kiểm tra và tổng kết rút kinh nghiệm. Chủ thể quản lý là hiệu trưởng, cán bộ quản lý giáo dục và giáo viên; đối tượng quản lý là học sinh và giáo viên chịu tác động của các chính sách, chương trình GDHN. Nội dung QLHĐHN

tập trung vào quản lý mục tiêu, kế hoạch, phương pháp, phương tiện và kết quả GDHN. Việc quản lý tốt sẽ góp phần phân luồng, định hướng nghề nghiệp hiệu quả, đáp ứng nhu cầu nhân lực của xã hội (Trần Thị Bích, 2019).

2.4. Đặc điểm tâm, sinh lý của học sinh THCS

Học sinh THCS (11–15 tuổi) trải qua giai đoạn chuyển tiếp quan trọng từ trẻ em sang thiếu niên với nhiều thay đổi về tâm lý và sinh lý. Về sinh lý, các em phát triển nhanh về chiều cao, cân nặng, xuất hiện dấu hiệu dậy thì và những khác biệt giới tính rõ rệt, ảnh hưởng đến sự tự nhận thức (Nguyễn Thị Lan, 2020). Về tâm lý, đây là thời kỳ hình thành bản sắc cá nhân, các em có nhu cầu khẳng định mình, tìm kiếm sự độc lập, dễ bị ảnh hưởng bởi bạn bè và thường nhạy cảm với đánh giá của người khác (Lê Thị Minh, 2019). Khả năng tư duy trừu tượng, lý luận bắt đầu phát triển nhưng khả năng kiểm soát cảm xúc và hành vi còn hạn chế, dẫn đến những xung đột nội tâm hoặc hành vi bộc phát. Điều này đòi hỏi gia đình, nhà trường và xã hội cần có sự quan tâm, định hướng phù hợp để giúp các em phát triển toàn diện.

2.5. Các yếu tố của hoạt động hướng nghiệp cho học sinh lớp 9

Hoạt động hướng nghiệp (HĐHN) cho học sinh lớp 9 gồm ba yếu tố cơ bản: mục tiêu, nội dung và phương pháp tổ chức.

Mục tiêu của HĐHN là giúp học sinh nhận thức rõ năng lực, sở thích của bản thân; hiểu về các ngành nghề, cơ hội việc làm trong xã hội; biết cách lập kế hoạch nghề nghiệp phù hợp; và hình thành niềm tin, động lực để phát triển nghề nghiệp trong tương lai (Trần Thị Bích, 2019; Nguyễn Thị Lan, 2021).

Nội dung HĐHN cần gắn với thực tiễn địa phương và thị trường lao động, bao gồm cung cấp thông tin về các ngành nghề, yêu cầu kỹ năng, chính sách lao động; hỗ trợ học sinh khám phá sở thích, năng lực; rèn luyện kỹ năng mềm và định hướng lựa chọn con đường học tập hoặc nghề nghiệp sau THCS (Bộ GD&ĐT, 2018).

Phương pháp và hình thức tổ chức đa dạng, từ tư vấn trực tiếp, hội thảo nghề nghiệp, tham quan thực tế doanh nghiệp đến các hoạt động ngoại khóa và trải nghiệm nghề nghiệp. Việc sử dụng phương pháp tích cực như dạy học dự án, trò chơi mô phỏng và ứng dụng công nghệ giúp hoạt động này hiệu quả hơn, tạo cơ hội để học sinh trải nghiệm và tự tin trong việc định hướng tương lai (Phạm Minh Tuấn, 2020).

2.6. Phương pháp, hình thức tổ chức hướng nghiệp cho học sinh lớp 9

Để đạt được hiệu quả trong HĐHN, việc lựa chọn phương pháp và hình thức tổ chức phù hợp là rất quan trọng. Các phương pháp và hình thức tổ chức HN cho học sinh lớp 9 cần phải đảm bảo tính sáng tạo, hấp dẫn, và dễ tiếp cận. Một số phương pháp và hình thức phổ biến bao gồm:

Tư vấn trực tiếp: Đây là phương pháp phổ biến và hiệu quả nhất trong HĐHN. Các em sẽ có cơ hội gặp gỡ các chuyên gia, giáo viên hoặc những người làm trong các ngành nghề khác nhau để được tư vấn, giải đáp thắc mắc về nghề nghiệp và các cơ hội học tập. Các buổi tư vấn này có thể tổ chức tại trường học hoặc qua các hình thức trực tuyến.

Các buổi hội thảo, seminar về nghề nghiệp: Các hội thảo, seminar về nghề nghiệp là một hình thức phổ biến giúp học sinh lớp 9 tiếp cận thông tin đa dạng và có cơ hội giao lưu với những người đi trước trong các lĩnh vực nghề nghiệp khác nhau. Các buổi hội thảo này có thể được tổ chức tại trường học, trong cộng đồng hoặc trực tuyến.

Thực tế nghề nghiệp: Việc cho học sinh lớp 9 tham gia các chuyên thăm quan thực tế tại các cơ sở sản xuất, doanh nghiệp, hoặc các buổi làm việc thực tế với các chuyên gia trong ngành là một hình thức HN rất hiệu quả. Qua đó, các em sẽ có cái nhìn trực quan và cụ thể về công việc mà mình có thể làm trong tương lai.

Hoạt động ngoại khóa và trải nghiệm nghề nghiệp: Các hoạt động ngoại khóa, chương trình trải nghiệm nghề nghiệp giúp học sinh có cơ hội thử sức trong các công việc khác nhau, từ đó hiểu rõ hơn về những gì mình thích và phù hợp với bản thân.

2.7. Quản lý hoạt động hướng nghiệp cho học sinh lớp 9 theo tiếp cận chức năng quản lý

Quản lý hoạt động hướng nghiệp (HĐHN) cho học sinh lớp 9 theo tiếp cận chức năng quản lý gồm 4 chức năng cơ bản: lập kế hoạch, tổ chức, chỉ đạo và kiểm tra – đánh giá.

Lập kế hoạch: Đây là bước khởi đầu quan trọng, định hướng cho toàn bộ hoạt động HĐHN. Hiệu trưởng chỉ đạo xây dựng kế hoạch phù hợp với đặc điểm tâm lý, nhu cầu học sinh, thị trường lao động địa phương và Chương trình GDPT 2018. Kế hoạch cần nêu rõ mục tiêu, nội dung, phương pháp, nguồn lực, lộ trình thực hiện và trách nhiệm của các bên liên quan.

Tổ chức thực hiện: Tổ chức triển khai kế hoạch đã phê duyệt, phân công nhiệm vụ cho giáo viên, cán bộ quản lý, phối hợp với phụ huynh và các tổ chức ngoài nhà trường (doanh nghiệp, trung tâm nghề nghiệp). Hoạt động bao gồm hội thảo nghề nghiệp, tư vấn, tham quan thực tế, trải nghiệm

nghề. Hiệu trưởng điều phối nguồn lực, cơ sở vật chất, đảm bảo hoạt động diễn ra hiệu quả, đúng tiến độ.

Chỉ đạo: Hiệu trưởng đóng vai trò trung tâm, định hướng và giám sát quá trình triển khai. Chỉ đạo xây dựng nội dung HĐHN, khuyến khích giáo viên tích hợp hướng nghiệp vào môn học, huy động sự tham gia của phụ huynh và cộng đồng. Thường xuyên tổ chức họp rà soát tiến độ, điều chỉnh kế hoạch khi cần thiết để phù hợp thực tiễn.

Kiểm tra – đánh giá: Đây là bước quan trọng để xác định hiệu quả HĐHN. Hiệu trưởng chỉ đạo xây dựng tiêu chí đánh giá, tổ chức khảo sát, phỏng vấn, thu thập phản hồi từ học sinh, phụ huynh, giáo viên. Kết quả đánh giá được tổng hợp để rút kinh nghiệm, cải thiện hoạt động HĐHN cho các năm học tiếp theo.

Quản lý HĐHN theo tiếp cận chức năng đảm bảo sự đồng bộ, khoa học và hiệu quả, giúp học sinh lớp 9 định hướng nghề nghiệp phù hợp, góp phần phân luồng giáo dục và phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao cho địa phương (Nguyễn Thị Lan, 2021; Phạm Minh Tuấn, 2020).

2.8. Các yếu tố ảnh hưởng đến quản lý hoạt động hướng nghiệp cho học sinh lớp 9

Quản lý hoạt động hướng nghiệp (HĐHN) cho học sinh lớp 9 chịu tác động của nhiều yếu tố, cả tích cực lẫn tiêu cực, ảnh hưởng trực tiếp đến hiệu quả phân luồng giáo dục ở các trường THCS. Trước hết, nhận thức của cán bộ quản lý, giáo viên, phụ huynh và học sinh về HĐHN còn hạn chế; nhiều người thiên về dạy văn hóa, coi nhẹ giáo dục nghề nghiệp, phụ huynh và học sinh vẫn nặng về bằng cấp, dẫn đến việc tham gia HĐHN mang tính hình thức. Đội ngũ giáo viên, yếu tố then chốt đảm bảo chất lượng HĐHN, chủ yếu là kiêm nhiệm, thiếu chuyên môn sâu và kỹ năng thực hành nghề, làm giảm hiệu quả giảng dạy và tư vấn. Tài chính và cơ sở vật chất phục vụ HĐHN còn hạn chế, thiếu phòng tư vấn, trang thiết bị thực hành, ảnh hưởng đến quy mô và chất lượng hoạt động. Ngoài ra, bối cảnh kinh tế – xã hội với sự thay đổi cơ cấu ngành nghề, tốc độ đô thị hóa, nhu cầu nhân lực và xu hướng dịch vụ hóa nền kinh tế đòi hỏi HĐHN phải linh hoạt, cập nhật để đáp ứng thực tiễn địa phương và quốc gia.

2.9. Biện pháp quản lý hoạt động hướng nghiệp cho học sinh lớp 9 trong các trường THCS đáp ứng yêu cầu của chương trình GDPT 2018

Biện pháp 1: Nâng cao nhận thức và năng lực cho cán bộ quản lý, giáo viên, phụ huynh và học sinh về giáo dục hướng nghiệp

Tổ chức tập huấn, bồi dưỡng chuyên môn cho cán bộ quản lý, giáo viên về quản lý và triển khai HĐHN.

Phối hợp với phụ huynh thông qua hội thảo, tọa đàm nhằm thay đổi nhận thức, khuyến khích định hướng nghề nghiệp phù hợp năng lực học sinh thay vì chạy theo bằng cấp.

Đa dạng hóa hình thức tuyên truyền (video, brochure, mạng xã hội) giúp học sinh hiểu vai trò, ý nghĩa của HĐHN và chủ động tham gia.

Biện pháp 2: Đảm bảo nguồn lực tài chính và cơ sở vật chất phục vụ HĐHN

Tham mưu với các cấp quản lý để tăng cường đầu tư phòng hướng nghiệp, trang thiết bị, tài liệu phục vụ hoạt động thực hành, tư vấn nghề nghiệp.

Huy động nguồn lực xã hội hóa từ doanh nghiệp, tổ chức nghề nghiệp, quỹ cộng đồng hỗ trợ tổ chức tham quan, thực hành, hội thảo nghề nghiệp.

Xây dựng quy chế, định mức kinh phí cụ thể để đảm bảo hoạt động được triển khai thường xuyên, liên tục và hiệu quả.

Biện pháp 3: Gắn hoạt động hướng nghiệp với nhu cầu thực tiễn của thị trường lao động và bối cảnh địa phương

Tăng cường phối hợp với các doanh nghiệp, cơ sở đào tạo nghề, trung tâm tư vấn việc làm để cập nhật xu hướng ngành nghề, nhu cầu nhân lực tại địa phương.

Tổ chức các hoạt động trải nghiệm thực tế (tham quan doanh nghiệp, hội chợ nghề nghiệp) giúp học sinh hình dung rõ về nghề nghiệp.

Lồng ghép nội dung hướng nghiệp vào các

môn học và hoạt động ngoại khóa, tạo môi trường học sinh được rèn luyện kỹ năng mềm và định hướng nghề nghiệp sát với thực tế.

III. KẾT LUẬN

Quản lý hoạt động hướng nghiệp cho học sinh lớp 9 trong các trường THCS đóng vai trò quan trọng trong việc định hướng nghề nghiệp và góp phần thực hiện phân luồng giáo dục hiệu quả. Việc quản lý cần đảm bảo thực hiện đầy đủ các chức năng: lập kế hoạch, tổ chức, chỉ đạo và kiểm tra – đánh giá, nhằm xây dựng và triển khai các hoạt động hướng nghiệp đồng bộ, khoa học và phù hợp với đặc điểm tâm sinh lý của học sinh, nhu cầu lao động địa phương cũng như xu thế phát triển kinh tế - xã hội.

Tuy nhiên, hiệu quả quản lý hoạt động hướng nghiệp còn chịu ảnh hưởng bởi nhiều yếu tố như nhận thức của cán bộ quản lý, giáo viên, học sinh và phụ huynh; đội ngũ giáo viên hướng nghiệp; nguồn lực tài chính, cơ sở vật chất và bối cảnh kinh tế - xã hội. Do đó, để nâng cao chất lượng công tác quản lý, cần có các giải pháp đồng bộ nhằm đổi mới nhận thức, củng cố nguồn lực, đẩy mạnh sự phối hợp giữa nhà trường và các lực lượng xã hội.

Thực hiện tốt công tác quản lý hoạt động hướng nghiệp sẽ giúp học sinh lớp 9 có định hướng nghề nghiệp rõ ràng, phù hợp với năng lực, sở thích cá nhân và nhu cầu xã hội, từ đó góp phần nâng cao chất lượng nguồn nhân lực và đáp ứng yêu cầu phát triển giáo dục trong giai đoạn hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2018). *Chương trình giáo dục phổ thông 2018 – Hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp*. Hà Nội: Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam.
- [2]. Dien Bien Province. (2018). *Hoạt động trải nghiệm và hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp*. Trích từ tài liệu hướng dẫn triển khai CT GDPT 2018 (thpttranphuhk.hanoi.edu.vn, dienbien.edu.vn, education.vnu.edu.vn, tailieu.vn)
- [3]. vn document.net. (2025). *Hoạt động trải nghiệm và hướng nghiệp trong giáo dục phổ thông 2018*. Trích từ trang tài liệu GDPT
- [4]. Lê Kim Anh. (2021). *Quản lý hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp của Hiệu trưởng theo tiếp cận năng lực ở THCS (Khóa luận)*.
- [5]. Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2020). *Tài liệu bồi dưỡng giáo viên thực hiện Chương trình giáo dục phổ thông 2018 – Hoạt động giáo dục hướng nghiệp lớp 10*. Hà Nội: Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam.
- [6]. UNESCO. (2002). *Handbook on Career Counselling: A practical manual for developing, implementing and assessing career counselling services in higher education settings*. Paris: UNESCO.
- [7]. Nguyễn Cường & Trần Thị Bình (dịch). (1998). *Từ điển Giáo dục học*. Hà Nội: Nhà xuất bản Từ điển Bách khoa.
- [8]. Trần Thị Bích. (2019). *Nghiên cứu quản lý hoạt động hướng nghiệp cho học sinh THPT*. Hà Nội: Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam.
- [9]. Nguyễn Thị Lan. (2021). *Phát triển kỹ năng mềm cho học sinh qua hoạt động hướng nghiệp*. Tạp chí Giáo dục, 515(2), 23–27.
- [10]. Phạm Minh Tuấn. (2020). *Giải pháp nâng cao hiệu quả công tác hướng nghiệp trong trường phổ thông*. Tạp chí Khoa học Giáo dục, 18(6), 45–50.